

Katsauksia.

Muisteloja Aug. Ahlqvistin viime vuosilta.

Professori Aug. Ahlqvist vanheni ja kangistui verraten nuorena. Tämän kirjoittaja näki häntä henkilökohtaisesti syyslukukaudesta 1884, jolloin hänet oli valittu yliopiston rehtoriksi ja jolloin hän siis lopetti opetustoimintansa. Ne, jotka olivat edellisinä vuosina käyneet hänen luennoillaan, kertoivat hänen yleensä esiintyneen niillä varsin väsähtäneesti. Mitään runollista lennokkuutta hänen luennoissaan ei ollut voitu todeta, niin Oksanen kuin hän olikin. Kalevalasta luennoidessaan hän oli antanut sananselityksiä, jotka useimmissa herättivät vain vähäistä mielenkiintoa, sillä ne liikkuiivat verraten tutuissa asioissa. Kuivahkoja olivat olleet niinkään lähimpiä sukukieliä koskevat luennot, pääasiallisesti käännoistä ja jokin vähäinen sananselitys. Luentonsa hän piti klo 1:stä 2:een päivällä, ja kellon lyötyä ensi kerran hän kohta lopetti lausahtaan: »Kellon lyömä estää minua jatkamasta.» Seuraava luento alkoi juuri siitä sanasta keskeltä lausettakin, johon edellisellä kerralla oli pysähtynyt. Kerran kevätlukukaudella 1884 hän oli kuitenkin poikennut tavanomaisuudestaan, kun näet oli tullut tieto Elias Lönnrotin kuolemasta. Silloin hän oli liikutuksesta väräjäväällä äänellä ilmoittanut surusanoman ja sitten puhunut sen johdosta sekä lopettanut varsinaista luentoa pitämättä. Sydän oli lämmin ja hehkui, kuori oli vain kovettunut ja pidätti tunteiden väreet.

Kotikielen Seurassa, jonka esimies hän yhä oli, hän edelleen rehtorikauteenansakin kävi melkein joka kokouksessa. Siellä hän oli vapaampi ja usein päästi esille leveätä kansanomaista huumoria. Muisteltiin kerran suomalaisten kiroilemisen monisanaisuutta ja rehevyyttä. Ja suuri joukko esimerkkejä oli tullut mainituksi. Yliopiston opettajistoon kuului siihen aikaan oikea suurkiroilija, kasvitieteen ruotsinmaalainen professori Sikstus Otto Lindberg, tunnettu Mossbergin nimellä, kun hän oli kuuluisa sammalten tutkija. Joku viittasi ruotsalaisten ylivoimaisuuteen tässä pahassa tavassa ilmeisesti tarkoittaen tuota professoria, joka usein samassa luennoissaankin oli laskettanut kymmeniä monisanaisia kirouksia. Lieneekö Ahlqvist arvannut, mihin puhuja tähtäsi. Mutta hän esitti selvän aste-eron suomalaisten ja ruotsalaisten välillä tässä vertailussa lausuen, että kyllähän ruotsalainenkin osaa kirota, mutta se tapahtuu kepeästi, noin huulten takaa vain. »Toista se on, kun suomalainen oikein mahansa pohjasta päästää perkeleensä ja saatanansa, se panee ruotsalaisen kohta vapisemaan.»

Mitään laveampia esityksiä häneltä ei seuran kokouksissa kuultu, tuskinpa hän juuri oli kokouksiin varta vasten valmistautunut. Keskusteluaiheet lähtivät tavallisesti seuran jäsenistä, mutta käsittelyyn esimies yleensä otti osaa. Varsinkin paikannimien ja outojen sanojen selityksiä hän oli valmis antamaan, ja ne osuivat tavallisesti naulan kantaan. Suorasu-kaisuus ja varmuus oli yleensä hänen esitystapansa luonteenomainen piirre. Vanhemmat jäsenet olivat olleet mukana seurassa sen alusta alkaen, yleensä kuunnelleet hänen luentojansa, monet suorittaneet hänelle tutkintojakin. Heihin esimies suhtautui tutunomaisesti. Mainittiin kerran Konst. Hämä-

läisen kielioppia jossakin yhteydessä esitetyn mielipiteen puolustukseksi. Ahlqvist huomautti, että kyllä se Hämläläinen teki hänen luennoistansa tarkkoja muistiinpanoja, joita käytti kielioppia tehdessään. Sanoi Hämläläisen sentään kysyneen, saisiko hän niin tehdä. »Minä sanoin: painattakaa vain, en minä itse aio niitä julkaista.» Hämläläisestä olikin tullut Ahlqvistin harras ihailija, niinkuin myöhemmin tulen mainitsemaan.

Nuoremmatkin jäsenet Kotikielen Seurassa viihtyivät. Siellä vallitsi yleensä suvaitsevainen henki ja suuri harrastus pääasiaan, äidinkieleen ja sen kehittämiseen sekä sen runsaiden aineksien esittämiseen ja selvittämiseen. Kun E. N. Setälä kandidaattitutkinnon suorittuaan tuli seuran varaesimieheksi ja hänen vaikutuksensa pian rupesi hyvin tuntumaan seurassa, sen henki jonkin verran muuttui. Setälä oli jo latinan laudaturkirjoituksellansa osoittanut, että »ex ungue leonem». Hän oli asianomaista professoria tyydyttävästi todistanut c-äänteen latinassa lausutun k:nä, ja pannut alulle sen suuren mullistuksen tuon »urosten kielen» ääntämisessä, mikä sittemmin on tapahtunut. Yleensä ruvettiin tähtäilemään tieteellisempään käsitys- ja käsittelytapaan kuin entisestään totuttuun. Julius Krohn, joka hoiti Ahlqvistin rehtorikaudella suomen ja suomalaisen kirjallisuuden professorinvirkaa, ei käynyt muistaakseni mainittuna aikana kertaakaan Kotikielen Seurassa. Opiskelijain keskuudessa tunnettiin hyvin, ettei hänelle ollut mieluista saapua seuraan, jonka esimiehenä Ahlqvist oli. Sillä heidän harrastuksensa erosivat siksi suuresti toisistaan, ja miehet olivat myöskin henkisesti rakenteeltaan aivan eri maata. Krohn luennoi suomalaisesta kirjallisuudesta, kooten erinomaisen vilkkaasti ja miellyttävästi esitetyille luennoilensa auditorion täyteen kuulijakunnan. Siinä oli suuri joukko naisiakin, joitakin pääkaupungin kansakoulujen suomalaisia naisopettajia, mutta enin osa jatko-opiston oppilaita. Toisessa luentosarjassansa Krohn käsitteli suomalaista kansanrunoutta siinä uudessa käänteentekevässä valaistuksessa, minkä hän siihen voi luoda Kalevalan runojen toisintoihin syvennyttyänsä. Varsinkin näiden luentojen maine kulki kohauksena Helsingin suomalaisissa piireissä. Ahlqvist ei luennoilla koskaan käynyt, mutta arvatenkin hänenkin korviinsa kantautui se uusi oppi, jota yliopiston katederista ja oikeastaan hänen opettajanpaikaltaan nyt julistettiin. Sattui joskus, että Kotikielen Seurassakin voi huomata hänen eriävän käsityksensä Kalevalan runojen synnystä ja niiden kulusta. Mutta yleensä hän seurassa vältti aivan jyrkkiä lausuntoja, kun hyvin käsitti, että niitä olisi herkin korvin kuunneltu ja ehkä erehdyttävästi eteenpäin kerrottu. Mutta epäilemättä hänen mielenkiintonsa kohdistui näinä aikoina erityisemmin Kalevalaan. »Tutkimuksia Kalevalan tekstissä ja tämän tarkastusta», kutsukirja 1886 v:n yliopistollisiin vihkiäisiin, joissa Ahlqvist toimi vihkijänä, on ilmeisesti entisten luentomuistiinpanojen pohjalte rakennettu. Mutta siihen tavallansa liittyvä seur. v:na ilmestynyt »Kalevalan karjalaisuus, t o d i s t a n u t Aug. Ahlqvist», on todennäköisesti ajankohtaisten herätteiden aikaansaama. Kirjan esitystapa jo selvästi viittaa pitkin matkaa, että se on suoritettu korkeajännityksen paineessa, ja tuntuuapa siinä toisinaan suoranainen poleeminen sävy oletettua vastaväittäjää vastaan. Krohn muodosteli jonkin verran kandidaattitutkinnon entisiä vaatimuksia, ottaen niihin mm. lapin kielen lukemisen mui-

den sukukielten mukana. Eräs tentandi, joka joutui Ahlqvistin kuulus-tettavaksi sen jälkeen kuin hän rehtorin valtuudet jätettyänsä hoiti vir-kaa, kunnes sai virkaeron ja eläkkeen, kertoi, että kun häneltä kysyttiin: »Oottakos Työ lukenna lapin kieltä?», ja hän vastasi myöntäen, niin tut-kija sanoi: »No, enpä huoli sitten kysyä sitä.» Lauseopista puheen tullen, jossa vaatimuksiin oli otettu Setälän »Suomen kielen Lauseoppi», tutkija oli virkkanut: »Niin, suomeahan Työ osaatte, lauseoppihan Teillä siis on korvassa.»

Rehtorina ollessaan Ahlqvist esiintyi tyynessä kansanomaisuudessaan mielenkiintoa herättäen. Häneen suhtauduttiin eri tahoilla arvoa anta-vasti, sillä hän oli suomalaisen sivistyselämän merkkimies; sen kaikki tun-sivat ja tunnustivat. Usein tuli tosin puheeksi hänen varhemmin sattunut töykeä esiintymisensä toisia, ansioituneimpiakin suomalaisuuden puolus-tajia ja edistäjiä kohtaan. Ei läheskään yleisesti ymmärretty hänen kan-nanottoansa valtiollisissa asioissa, mikä oli johtanut hänet niin katkeraan mieskohtaiseen asennoitumiseen »Santa Yrjänän lippukuntaa» kohtaan. Tosinhan Yrjö Koskinenkin oli puolestaan puhunut purevasti vastustajas-tansa »kansallisia kiitollisuudenvelkoja» tilittäessänsä. Kioletär ja erityi-sesti Aleksis Kiveen kohdistetut hyökkäykset olivat samoin monella moit-teena Ahlqvistia vastaan. Olkoon tässä sanottuna, ettei Kiveä ole tarvin-nut kenenkään »löytää» ja taluttaa kunniaistumelle. Hän on siinä istunut siitä asti kuin Nummisuutarit, Seitsemän veljestä, Lea y.m. teokset ilmes-tyivät. Niiden todisteiden lisäksi, mitä siitä on kirjallisuudessa nähtävänä, mainitsen vain vähäisiä henkilökohtaisia kokemuksia. Kun syksyllä 1875 tulin Oulun suomalaiseen yksityislyseoon, silloin »Suomalainen teateri» näytteli Oulussa Nummisuutareita, joka luullakseni siellä esitettiin ensi kertaa näyttämöltä. Kiven näytelmä valloitti silloin pohjoispohjalaiset, enkä luule mieltymyksen siellä koskaan muuksi muuttuneen. Totta on, että Kioletärtä konventtimme jäsenet kirjastostansa lainailivat ja verraten ahkerasti lukivat. Usein keskusteltiin myöskin Kiveen kohdistuneesta arvostelusta. Sen kiivautta ei hyväksytty, mutta ei sitä voitu myöskään katsoa aivan asiattomaksi, sillä Kiven kieltä ei siellä silloin yhtä tinkimät-tömästi ihailtu kuin hänen monia mainioita ajatuksiansa ja kuvauksiansa.

* * *

Jonkin verran tyynempi ja kenties asiallisempi käsitys oli 1880-luvulle ehdittyä päässyt valtaan noista edellisen vuosikymmenen kuohuttavista kiistakysymyksistä. Ahlqvistia arvosteltiin maltillisemmin ja toivottiin tällaisen suhtautumisen perusteellisemmän harkinnan pohjalla yleistyvän. Varsinkin 1886 v:n promootion yhteydessä sattuneet persoonalliset mie-lenilmaisut, joista seur. syksynä saatiin kuulla mukana olleilta, vaikuttivat Kotikielen Seuran »sisärenkaaseen» kuuluviin. Ahlqvist oli, niin ker-rottiin, tunnustanut erehtyneensä suomalaisuuden taistelua arvostellessansa. Hänen sanottiin puhuneen sydämellisemmin kuin oli yleensä kuultu hänen suustansa niissä piireissä, joihin hän nyt pääasiallisesti kuului. Kun moni toivoi, että tuo silloisia suomalaisuuden asian ajajia surettava hen-kilökohtainen vihamielisyys olisi koetettava saada mahdollisuutta myö-ten hahdutetuksi, niin Kotikielen Seurassa oli syntynyt ajatus Ahl-

qvistin 60-vuotispäivän johdosta saada hänelle ilmaistuksi hänen oppilaitensa ja etenkin nuoremman polven mieliala häntä kohtaan. Toivottiin sen osaltansa vapauttavan häntä siitä eristyneisyyden tunteesta, jossa oli ollut syytä katsoa hänen eläneen ja jonka seikan arveltiin hänen väkeväälle temperamentilleen olleen epäedullinen ja epämieluisa. Elokuun 7 p:ksi, 60-vuotispäiväksi, juhlaa ei voinut ajatella pääkaupunkiin, mutta ei pidetty mahdottomana järjestää sitä myöhemmäksi samaksi syksyksi. Setälä oli sitä mieltä, että juhlaksi oli toimitettava Virittäjää, Kotikielen Seuran julkaisua, uusi Ahlqvistille omistettava osa. Sen aikaansaaminen vaati aikaa, joten juhla oli siirrettävä verraten kauas merkkipäivästä, ja niin se määrättiin marraskuun 27 p:ksi, ylioppilaskunnan vuosipäiväksi omaksutun päivän jälkeiseksi päiväksi.

Juhliminen oli 1880-luvulla paljoo harvinaisempaa kuin nykyaikana. J. V. Snellmania oli juhlistu hänen täyttäessänsä 75 vuotta, samoin Elias Lönnrotia, kun hän täytti 80 v., niinkään Yrjö Koskista hänen yliopistosta eroamisensa ja senaattoriksi tulonsa johdosta 23 p:nä marraskuuta 1882. Oliko Ahlqvistin kunniaksi Kotikielen Seuran toimesta vietettävä juhla onnistuva, nünnkuin oli toivottava hankkeen tarkoituksen kannalta? Siitä ei oltu aivan varmoja, mutta rohkeasti päätettiin käydä valmistuksiin käsiksi, ja arvokkaaksi juhla oli yritettävä saada. Setälä tuli olemaan koko juhlapuuhan keskus, johon kaikki langat kokoutuivat. Kotikielen Seuran sihteerinä tämän kirjoittaja toimi apulaisena, missä osasi. Virittäjän toimittamiseen asetettiin toimituskunta, jonka puheenjohtaja Setälä niinkään oli. Hänen kynästänsä oli lähtevä kirjan johtava kirjoitus, Ahlqvistin elämäntyötä esittelevä. Se oli ensimmäinen yleiskatsaus tiedemiehen ja runoilijan tuotantoon ja kylläkin suuritöinen. Kirjoittajalla oli näet siihen aikaan paljon muutakin kiirettä, sillä hän valmisti ja painatti paraikaa tohtorinväitöskirjaansa. Virittäjään tulevia kirjoituksia saatiin sen verran kokoon, että painatustyö voitiin panna käyntiin, ja kirja valmistui kuin valmistuikin määräajaksi. Juhlassa se voitiin nahkasiin korukansiin sidottuna ojentaa kunniavieraalle. Toimituskunnalla ja lähinnä sen puheenjohtajalla oli syytä iloita tästä aikaansaannoksesta. Vaikka teoksen sisällys ei tullutkaan niin runsaaksi ja monipuoliseksi, kuin oli tarkoitettu, se osoitti kuitenkin Kotikielen Seuran olevan virkeänä ja elinvoimaisena. Eipä siihen aikaan juuri mikään muu ylioppilasten yhdistys osoittanut suurempaa suorituskykyä. Erityisesti seuran varaesimies viittasi tulevaisuuteen, johon voitiin liittää suuria toiveita.

Koittipa sitten lauantai marraskuun 27 päivä, pilvisenä, lumiräntää satelevana. Edellisen päivän Uudessa Suomettaressa oli ollut ilmoitus: »Kanslianeuvos Aug. Ahlqvistin kunniaksi vietetään Ylioppilastalossa klo 1/2 8 illalla hänen oppilastensa toimeenpanema Juhla, johon entisillä ja nykyisillä yliopiston jäsenillä on tilaisuus ottaa osaa.» Tietona oli, että aloitteen juhlan järjestämiseen oli tehnyt Kotikielen Seura ja että seura oli hoitanut juhlan valmisteluita. Juhlasali oli juhlan merkitystä vastaavalla tavalla koristeltu. Peräseinällä oli kahden kallion lohकारेण lomasta avaraa järvimaisemaa esittävä maalaus. Järven metsäiseen rantaan kuvasti kirkas päivännousu. Kaarena taivaan sinikannella loistivat heloit-tavin kirjaimin kuin uuden päivän nousua ilmaisten säkeet:

den sukukielten mukana. Eräs tentandi, joka joutui Ahlqvistin kuulus-tettavaksi sen jälkeen kuin hän rehtorin valtuudet jätettyänsä hoiti vir-kaa, kunnes sai virkaeron ja eläkkeen, kertoi, että kun häneltä kysyttiin: »Oottakos Työ lukenna lapin kieltä?», ja hän vastasi myöntäen, niin tut-kija sanoi: »No, enpä huoli sitten kysyä sitä.» Lauseopista puheen tullen, jossa vaatimuksiin oli otettu Setälän »Suomen kielen Lauseoppi», tutkija oli virkkanut: »Niin, suomeahan Työ osaatte, lauseoppihan Teillä siis on korvassa.»

Rehtorina ollessaan Ahlqvist esiintyi tyyneessä kansanomaisuudessaan mielenkiintoa herättäen. Häneen suhtauduttiin eri tahoilla arvoa anta-vasti, sillä hän oli suomalaisen sivistyselämän merkkimies; sen kaikki tun-sivat ja tunnustivat. Usein tuli tosin puheeksi hänen varhemmin sattunut töykeä esiintymisensä toisia, ansioituneimpiakin suomalaisuuden puolus-tajia ja edistäjiä kohtaan. Ei läheskään yleisesti ymmärretty hänen kan-nanottoansa valtiollisissa asioissa, mikä oli johtanut hänet niin katkeraan mieskohtaiseen asennoitumiseen »Santta Yrjänän lippukuntaa» kohtaan. Tosinhan Yrjö Koskinenkin oli puolestaan puhunut purevasti vastustajas-tansa »kansallisia kiitollisuudenvelkoja» tilittäessänsä. Kieletär ja erityi-sesti Aleksis Kiveen kohdistetut hyökkäykset olivat samoin monella moit-teena Ahlqvistia vastaan. Olkoon tässä sanottuna, ettei Kiveä ole tarvin-nut kenenkään »löytää» ja taluttaa kunniaistuimelle. Hän on siinä istunut siitä asti kuin Nummisuutarit, Seitsemän veljestä, Lea y. m. teokset ilmes-tyivät. Niiden todisteiden lisäksi, mitä siitä on kirjallisuudessa nähtävänä, mainitsen vain vähäisiä henkilökohtaisia kokemuksia. Kun syksyllä 1875 tulin Oulun suomalaisen yksityislyseoon, silloin »Suomalainen teateri» näytteli Oulussa Nummisuutareita, joka luullakseni siellä esitettiin ensi kertaa näyttämöltä. Kiven näytelmä valloitti silloin pohjoispohjalaiset, enkä luule mieltymyksen siellä koskaan muuksi muuttuneen. Totta on, että Kieletärtä konventtimme jäsenet kirjastostansa lainailivat ja verraten ahkerasti lukivat. Usein keskusteltiin myöskin Kiveen kohdistuneesta arvostelusta. Sen kiivautta ei hyväksytty, mutta ei sitä voitu myöskään katsoa aivan asiattomaksi, sillä Kiven kieltä ei siellä silloin yhtä tinkimät-tömästi ihailtu kuin hänen monia mainioita ajatuksiansa ja kuvauksiansa.

* * *

Jonkin verran tynempi ja kenties asiallisempi käsitys oli 1880-luvulle ehdittyä päässyt valtaan noista edellisen vuosikymmenen kuohuttavista kiistakysymyksistä. Ahlqvistia arvosteltiin maltillisemmin ja toivottiin tällaisen suhtautumisen perusteellisemmän harkinnan pohjalla yleistyvän. Varsinkin 1886 v:n promootion yhteydessä sattuneet persoonalliset mie-lenilmaisut, joista seur. syksynä saatiin kuulla mukana olleilta, vaikutti-vat Kotikielen Seuran »sisärenkaaseen» kuuluviin. Ahlqvist oli, niin ker-rottiin, tunnustanut erehtyneensä suomalaisuuden taistelua arvostelles-sansa. Hänen sanottiin puhuneen sydämellisemmin kuin oli yleensä kulttu hänen suustansa niissä piireissä, joihin hän nyt pääasiallisesti kuului. Kun moni toivoi, että tuo silloisia suomalaisuuden asian ajajia surettava hen-kilökohtainen vihamielisyys olisi koetettava saada mahdollisuutta myö-ten hahdutetuksi, niin Kotikielen Seurassa oli syntynyt ajatus Ahl-

qvistin 60-vuotispäivän johdosta saada hänelle ilmaistuksi hänen oppilaitensa ja etenkin nuoremman polven mieliala häntä kohtaan. Toivottiin sen osaltansa vapauttavan häntä siitä eristyneisyyden tunteesta, jossa oli ollut syytä katsoa hänen eläneen ja jonka seikan arveltiin hänen väkivälle temperamentilleen olleen epäedullinen ja epämieluisa. Elokuun 7 p:ksi, 60-vuotispäiväksi, juhlaa ei voinut ajatella pääkaupunkiin, mutta ei pidetty mahdottomana järjestää sitä myöhemmäksi samaksi syksyksi. Setälä oli sitä mieltä, että juhla oli toimitettava Virittäjää, Kotikielen Seuran julkaisua, uusi Ahlqvistille omistettava osa. Sen aikaansaaminen vaati aikaa, joten juhla oli siirrettävä verraten kauas merkkipäivästä, ja niin se määrättiin marraskuun 27 p:ksi, ylioppilaskunnan vuosipäiväksi omaksutun päivän jälkeiseksi päiväksi.

Juhlminen oli 1880-luvulla paljoa harvinaisempaa kuin nykyaikana. J. V. Snellmania oli juhlistu hänen täyttäessänsä 75 vuotta, samoin Elias Lönnrotia, kun hän täytti 80 v., niinkään Yrjö Koskista hänen yliopistosta eroamisensa ja senaattoriksi tulonsa johdosta 23 p:nä marraskuuta 1882. Oliko Ahlqvistin kunniaksi Kotikielen Seuran toimesta vietettävä juhla onnistuva, niinkuin oli toivottava hankkeen tarkoituksen kannalta? Siitä ei oltu aivan varmoja, mutta rohkeasti päätettiin käydä valmistuksiin käsiksi, ja arvokkaaksi juhla oli yritettävä saada. Setälä tuli olemaan koko juhlapuuhun keskus, johon kaikki langat kokoutuivat. Kotikielen Seuran sihteerinä tämän kirjoittaja toimi apulaisena, missä osasi. Virittäjän toimittamiseen asetettiin toimituskunta, jonka puheenjohtaja Setälä niinkään oli. Hänen kynästensä oli lähtevä kirjan johtava kirjoitus, Ahlqvistin elämäntyötä esittelevä. Se oli ensimmäinen yleiskatsaus tiedemiehen ja runoilijan tuotantoon ja kylläkin suuritöinen. Kirjoittajalla oli näet siihen aikaan paljon muutakin kiirettä, sillä hän valmistui ja painatti parakaava tohtorinväitöskirjaansa. Virittäjään tulevia kirjoituksia saatiin sen verran kokoon, että painatustyö voitiin panna käyntiin, ja kirja valmistui kuin valmistuikin määräajaksi. Juhlassa se voitiin nahkasiin korukansiin sidottuna ojentaa kunniavieraalle. Toimituskunnalla ja lähinnä sen puheenjohtajalla oli syytä iloita tästä aikaansaannoksesta. Vaikka teoksen sisällys ei tullutkaan niin runsaaksi ja monipuoliseksi, kuin oli tarkoitettu, se osoitti kuitenkin Kotikielen Seuran olevan virkeänä ja elinvoimaisena. Eipä siihen aikaan juuri mikään muu ylioppilasten yhdistys osoittanut suurempaa suorituskykyä. Erityisesti seuran varaesimies viittasi tulevaisuuteen, johon voitiin liittää suuria toiveita.

Koittipa sitten lauantai marraskuun 27 päivä, pilvisenä, lumiräntää satelevana. Edellisen päivän Uudessa Suomettaressa oli ollut ilmoitus: »Kanslianeuvos Aug. Ahlqvistin kunniaksi vietetään Ylioppilastalossa klo 1/2 8 illalla hänen oppilastensa toimeenpanema Juhla, johon entisillä ja nykyisillä yliopiston jäsenillä on tilaisuus ottaa osaa.» Tietona oli, että aloitteen juhlan järjestämiseen oli tehnyt Kotikielen Seura ja että seura oli hoitanut juhlan valmisteluita. Juhlasali oli juhlan merkitystä vastaavalla tavalla koristeltu. Peräseinällä oli kahden kallion lohkareen lomasta avaraa järvimaisemaa esittävä maalaus. Järven metsäiseen rantaan kuvasti kirkas päivännousu. Kaarena taivaan sinikannella loistivat heloit-tavin kirjaimin kuin uuden päivän nousua ilmaisten säkeet:

»Nouse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!»

Tätä sinistä pohjaa vasten kuvastui laakerilla seppelöitynä August Ahlqvistin rintakuva, kuusien keskellä, ylinnä ryhmä sinivalkoisia lippuja. Salin sivuseinillä oli lippuryhmien keskellä kilpiä, joihin oli kultakirjaimin piirretty kunniavieraan etevimpien teosten nimet: »Muistelmia matkoilta Venäjällä», »Säkeniä», »Kieletär», »Suomalais-ugrilaisia tutkimuksia», »Sivistyssanat», »Suomen kielen rakennus».

Iloksensa juhlan toimeenpanijat huomasivat, että kohta kellon lähdettyä kahdeksaa käymään juhlahuoneistoon rupesi kokoontumaan juhlapukuista yleisöä enemmän kuin esillä olleisiin listoihin oli merkittykään. Entisten ja silloisten oppilasten lisäksi joukossa oli yliopistonopettajia ja muita tiedemiehiä, sekä pääkaupunkilaisia että maaseudulta saapuneita, hallituksen jäseniä ynnä suuri joukko Ahlqvistin ystäviä ja tuttavvia. Kellon lyötyä 8 astui vierasten melkein täyttämään juhlasaliin kunniavieras, jolloin Uudenmaan pataljoonan soittokunta puhalsi 30-vuotisen sodan marssin.

Tarjottiin sitten teetä soittokunnan soitellessa suomalaisia kansanlauluja. Tarjoilun päätyttyä puhujalavalle nousi maisteri Setälä, joka silloin ensi kertaa esiintyi huomattavassa tilaisuudessa puhujana. Tällä kertaa hän todisti olevansa lahjakas, jopa loistava puhujakin. Soinnukas ääni kantoi salin kaikkiin kolkkiin, innostuen lausutut kauniit sanat tempasivat kuulijat mukaansa. Puhuja luonnehti Ahlqvistin elämäntyön pääpiirtein sellaiseksi, minä se on säilynyt suomalaisuuden harrastajain tietoisuudessa, vaikka myöhemmin on elämäkerrallinen ja henkilöä kuvaava tietoaaineisto sangan paljon lisääntynyt ja kuvaan karttunut runsaasti lisäpiirteitä.

Eläköön-huutojen vaiettua ja soittokunnan puhallettua Savolaisten laulun astui Ahlqvist puhujalavalle »kiittääkseen saamastansa lahjasta ja hänelle esitetystä maljasta».

Seuraavassa selostan puhetta siitä juhlaillana tekemäni sanomalehti-referaatin mukaan. Alkulauseensa jälkeen Ahlqvist lausui jämerään tapaansa: »Kun on 60 vuotta elänyt, niin on kasautunut aika taakka miehen hartioille. Se, joka siihen ikämäärään on joutunut, on varma siitä, ettei vanhuuden kykenemättömyys ole kaukana.» Sanoi olevansa iloinen siitä, että oli siihen ikämäärään joutunut. Hän oli nyt siinä iässä, jolloin laki salli jättää virantoimitukset, ja oli iloinen siitä, että pääsi rauhaa nauttimaan. Ei sanonut kaipaavansa työttömyyden rauhaa, vaan sitä rauhaa, mikä syntyy siitä, kun saa tehdä työtä, johon mieli palaa, ja kun saa työskennellä, milloin haluttaa. Kääntyi sitten puhumaan niistä vaikeuksista, jotka hänen oli voittaminen toimiessaan suomen kielen opettajana yliopistossa. Ei ollut tarpeellisia oppikirjoja, ei perinnäistä metodologiaa, ja suomen kieli oli pitkät ajat lykättyä syrjään filosofian kandidaattitutkinnossa. Puhuja lausui ilonsa siitä, että olot nyt olivat parempaan päin muuttuneet. Tyytyväinen opettajatoimintaansa puhuja ei sanonut voivansa olla. »Jos olisi se kokemus, kuin nyt on, työ olisi voinut käydä toisin.»

Sitten hän kosketteli runoilijaintonsa. Sitä hän oli pitänyt ainoastaan kielellisenä yrityksenä. Hän oli tahtonut koettaa käyttää suomen kieltä

uudemmassa runopuvussa. Myöhemmät runoilijat olivat onnistuneet paremmin kuin hän. Hänen työtänsä sillä alalla ei ollut suureksi arvattava. Sillä runous oli nyt muuttanut muotoansa. Ei enää runoiltu runomitallisesti. Uuden ajan henki ei suvainnut runomitan kahleita. Se pukeutuu höllempään asuun. Sillä suorasanaisten alalla, kertomakirjallisuuden ja novellikirjallisuuden alalla Suomen runotar on ruvennut menestyksellisesti liikkumaan. Oli ilmaantunut nuoria kirjailijoita, jotka antoivat syytä suuriin toiveisiin. Nuoriso oli ruvennut toimimaan myöskin muilla aloilla. Sentähden voipi muinosen kuninkaan tavoin sanoa: Ille faciet, s.o. hän on sen tekevä, nuoriso on sen tekevä! Nuoriso, kasvava miespolvi on työtä jatkava. Lopuksi puhuja esitti nuorison maljan.

Puheen päätyttyä kunniavieras istutettiin »kultatuoliin» ja hänet kannettiin, Savolaisten laulun kajahdellessa kantajien suusta ja sävelten parvekkeelta soidessa, useita kertoja ympäri salia.

Kun hiljaisuus oli jälleen syntynyt, tohtori A. V. Streng nousi lausumaan Paavo Cajanderin sepittämää kaunista Suomen runottaren tervehdystä kunniavieraille, joka oli niin suuresti edistänyt tämän hiljaisen valtiattaren nousua kunniasijalleen Suomen Parnassolle.

Maisteri Kustavi Grotenfelt piti sitten esitelmän suomalaisen kielitieteen edistymisestä etenkin kunniavieraan elämäntyön johdosta.

Isänmaalle puhui maisteri A. H. Kallio, jonka jälkeen laulettiin Maamme.

Lehtori Antti Almberg luki sähkösanomat, joita oli tullut enimmäkseen Ahlqvistin entisiltä oppilailta ja työtovereilta eri puolilta Suomea: Tampereelta, Porista, Uudestakaupungista, Hämeenlinnasta, Pietarista, Vaasasta, Sortavalasta (2), Viipurista (4), Lappeenrannasta ja Kuopiosta.

Illallista odotellessa saatiin kuulla monikielinen puheiden ja muiden esitysten sarja. Lounais-Suomen murteella puhui kunniavieraille ylioppilas Juho Sjöros, Lapin kanson puolesta lapiksi maisteri A. V. Forsman, joka myöhemmin piti vielä vironkielisen puheen, unkariksi lehtori Almberg puhui Budenzin ja Hunfalvyn kunniaksi, Inkerin murteella ylioppilas Matti Kurikka kiitti kunniavierasta hänen osoittamastaan rakkaudesta läheisiä heimokansoja kohtaan, tohtori Arvid Genetz puhui Ahlqvistille Aunuksen murteella, yliopettaja K. J. Lindeqvist latinaksi kunniavieraan poissaolevalle puolisolle.

Kello oli 12, kun käytiin illalliselle. Vielä senkin jälkeen jatkui vilkas seurustelu lasien ääressä hyvän matkaa »pikku tunneilla». Samana syksynä oli ilmestynyt painosta suomennos prof. G. von Bungen kuuluisaa esitelmää »Alkoholikysymyksestä», mutta ani harva juhlijoista lienee sen lukenut, sillä vanha tapa väkijuomiin nähden oli vallalla. Kotikielen Seurassa oli Setälän aloitteesta tullut vakiintuneeksi tavaksi, että seuran jäsenet ylioppilastalon »paremmalle puolelle» pistäytyessään nauttivat vain viinituutinkeja. Sitä tapaa ei tässä tilaisuudessa jaksettu pitää voimassa. Tuoli, jossa kunniavierasta oli kannettu, lyötiin rikki ja työnnettiin erään sivuhuoneen nurkkaan. Edellämäinittu Ahlqvistin kiitollinen oppilas oli löytänyt tuolin jalan, puristanut sen povelleen ja nukkui tyytyväisenä rammassa nojatuolissa. Juhlasta lähtiessään hän oli vienyt tuolin jalan kotiinsa ja säilytti sitä kalliina muistona. Kun ylioppilastalon talou-

denhoitaja vaihtui ja uusi ekonomi ryhtyi korjauttamaan rauskoja huonekaluja, niin hän rupesi vaatimaan tuolinjalkaa takaisin. Mutta se oli ollut niin kauan tallettajansa hallussa, ettei hän ollut halukas sitä enää luovuttamaan. Useita kertoja turhaan vaadittuansa sitä palautettavaksi ankara ekonomi otti kerran asian puheeksi ylioppilaskunnan kokouksessa esityslistan ulkopuolella. Se jätettiin sikseen sillä kerralla, mutta asia saatettiin uskollisen tallettajan tiedoksi, joka näki parhaaksi luopua hyvällä rakasta muistoesineestänsä.

Kellon käydessä 4:ää kunniavieras oli valmis lähtemään kotiinsa (Antink.) Lönnrotink. 5:een, jossa hän silloin asui. Vähäinen saattojoukko kokoontui ajurin reen ympärille, johon hän oli istunut. Viritettiin vielä kerran Savolaisten laulu, ja ensi säkeistön hän kuunteli. Mutta kun saatijat olivat niin laulutuelella, että aloittivat toista säkeistöä, niin Ahlqvist sanoi ajurille: »Anna mennä!», ja niin erottiin.

* * *

Kotikielen Seura sai olla tyytyväinen juhlahankkeeseensa. Juhlavieraiden puolelta kuultiin moninaisia mieltymyksen ilmauksia juhlan johdosta. Kunniavierastakin oli varmaan juhla lämmittänyt ja ilahduttanut. En muista, lausuiiko hän sitä suoraan seuran kokouksessa, mutta sitä ei odotettukaan, sillä se tunnettiin sanomattakin. Niinä tasan 3 vuotena, jotka hän eli tämän jälkeen, seuran toimihenkilöt saivat kokea hänen puoleltaan erikoista ystävällisyyttä, mikä luonnollisesti johtui hänen mielialastaan seuraa kohtaan.

Seuran vuosipäivänä, suomen kielen ja kirjallisuuden professorinviran perustamispäivänä, maaliskuun 14:ntenä, Ahlqvist ei ollut kertaakaan mukana kokouksessa. Se päivä oli perheen raskas murheenpäivä: sinä päivänä oli heiltä kuollut 2 lasta. Tavaksi oli tullut, että kun esimies valittiin uudelleen, tämä vaali oli lähetystön hänelle ilmoitettava samalla pyytäen hänen suostumustaan esimieheksi rupeamaan. Varaesimies, sihteeri ja rahastonhoitaja lähetystöksi valittiin. Sattuivat samat henkilöt olemaan näissä toimissa koko sen ajan, mikä nyt on puheena. Näin joutui tämän kirjoittajakin muistaakseni kolmesti tuon käynnin suorittamaan. Naurahdellen jäykkä »rector magnificus» otti aina meidät vastaan. Tietysti käsitimme tehtävämme vakavaksi, ja varaesimies piti lyhyen puheen esittäen Kotikielen Seuran pyynnön. »Jopa teidät joutavalle asialle pantiin», vastasi esimies sanoen mielellänsä seuran kokouksiin tulevansa. Sitten hän pidätti meidät viivähtämään joko kahville tai teelle. Ja tuttavallisessa seurustelussa istahdimme puolisen tuntia, ehkä vähän enemmänkin, isännän pääasiallisesti keskustelun kulkua hoitaessa. Hän kyseli kaikenlaisia asioita kotiseuduiltamme, joskus vähän vaihtaen Setälän kanssa ajatuksia tieteellisistäkin asioista. Mutta yleensä hän pysyi helppotajuisissa aiheissa.

* * *

Ahlqvistin viimeiseltä vuodelta 1889 on tämän kirjoittajalla vielä eräs muisto, joka edellisiin liitettäköön. Hän oli muuttanut Fredrikink. 45:een,

jonka talon ylimmästä kerroksesta allekirjoittanutkin oli vuokrannut itsellensä huoneen. Silloin tällöin satuttiin porraskäytävässä kohtaamaan, ja aina hän tervehti kohteliaasti.

Istuimme kerran marraskuussa Appelgren-Kivalon kanssa Bodega Espanjolassa jutellen, kun Ahlqvist astui sisään ja meni myyntipöydän ääreen, missä hänellä ilmeisesti oli huomattava asioiminen suoritettavana. Vihdoin selvittyänsä asiastansa hän ulos mennessään havaitsi meidät, pysähtyi ja kädellään viittasi minua luokseen. Astuttuani hänen eteensä, hän sanoi kutsuneensa saman viikon lauantaiksi eräitä tuttaviva luoksensa lisäten: »Tulkaa työkini silloin mukaan». Ja niin hän meni.

Määräaikaan soitin ovelle ja sisälle päästyäni havaitsin kohta, että talossa oli erikoista tekeillä. Joitakin vieraita oli jo tulleet, aivan outoja henkilöitä, yksityisiä tuttaviva. Mutta pian alkoi tulla lisää, tuli prof. E. G. Palmén pirteänä niinkuin aina, tuli toht. Genetz, joka juuri oli julkaissut runokirjansa »Muistoja ja toiveita ystäville jouluksi», lehtori Antti Almborg, kielenkääntäjä Ferdinand Ahlman, toimittaja Juhani Aho, silloin jo tunnettu etevänä kirjailijana, taiteilija Eero Järnefelt, Kotikielen Seuran silloinen taloudenhoitaja Gust. (Stenvik) Kivistö ynnä muita enimmäkseen yliopistollisten piirien ulkopuolelta. Kun oli juotu kahvia isännän huoneessa, käväisi ylioppilas Väinö Oksanen kuiskaamassa isälleen, että kaikki oli valmiina. Isäntä nousi ylös ja kehoitti vieraita siirtymään saliin ilmoittamatta mitään aiheesta. Kun astuttiin sisään, nähtiin ison huoneen seinillä suuri joukko tuoleja, ovenpuolisella poikkiseinällä teline, jolle oli asetettu lakamalla peitetty taulu, jonka kahden puolen Järnefelt ja Oksanen seisovat, vartijoina. Perän puolella salia oli joitakin naisvieraita, myöskin talon emäntä, jota vieraat nyt vasta tervehtivät. Huoneen perällä oli niinkään iso pöytä ja sillä suuri boolikulho sekä muutamia kymmeniä laseja. Isäntä tarttui kauhalla varteen ja kävi huikan kankein liikkeen täyttämään laseja vieraiden odotellessa uteliaina, mitä tuleman piti. Kun lasit sitten olivat täytetyt, Ahlqvist katsahti Järnefeltiin ja poikaansa ja tarttui lasiin. Hän puhui ensin taiteilijain oppivuosisista, sitten heidän vaellusvuosisista ja lopuksi mestarivuosisista. Puhe omistettiin Järnefeltille, joka oli Savo-Karjalaisen osakunnan tilauksesta maalannut Ahlqvistin kuvan. Se oli edellisenä keväänä juhlallisesti paljastettu ja saanut paikkansa Ylioppilastalossa osakunnan kokoushuoneessa. Mutta puhuja jatkoi, ja hänen ajatuksensa kulkivat samaan suuntaan kuin hänen 60-vuotisjuhlassa pitämässään puheessa. Jälleen hän korosti nuorison pyrkimystä ilmaisemaan ajatuksensa ja tunteensa vapaina runomitan kahleista. Tässä yhteydessä hän mainitsi Juhani Ahon nimen. Ilmeisesti innostuen hän sitten kohdisti lennokkaita sanoja nuorisolle, jolta hänen mielestään suomalaisella sivistystyöllä oli aihetta toivoa kauniita panoksia sivistyksemme rikastuttamiseksi. »Minä juon ja juotan nuorison maljan», hän lopetti samalla äännähtäen: »nyt!», jolloin lakanaa pitäneet neulat kiskaistiin irti ja katsojain eteen paljastui sama taulu, minkä monet heistä olivat nähneet ylioppilastalossa. Sehän oli mainio maalaus, Järnefeltin suuria muotokuvia, ja taulun ympärille kokoonnuttiin lausumaan peittelemättömän tunnustuksen sanoja, sillä kaikki voivat sen vilpittömästi tehdä. Isäntä oli tahtonut lausua tässä muodossa kiitöksensä nuorelle taiteilijalle,

jonka hän nyt sanoi osoittaneen päässeensä mestarivuosiin. Samalla hän ilmaisi »nuoria» kohtaan tuntemansa myötämielen. Juhani Aho oli jo useana vuonna toiminut kaunokirjallisen tuotantonsa ohella sanomalehtimiehenä, mm. väittänyt kielikysymyksen maassamme »jo sivuuttaneen polttopisteensä». Tämä ajatus ei ollut aivan uusi eikä maailmaa mullistava. Se oli tavallansa esiintynyt jo Agathon Meurmanin v. 1883 kirjoitetussa huomiota herättäneessä lentokirjasessa »Om våra partiförhållanden», mikä oli aiheutunut saman vuoden toukokuussa Moskovassa toimitetuissa keisari Aleksanteri III:n kruunausjuhlissa saaduista vaikutelmista. Vielä selvemmin Yrjö Koskinen sen lausui syksyllä 1884 Pohjalaisen osakunnan vuosijuhlissa pitämässään puheessa, jossa hän suomenmielisille osakuntalaisille teroitti »voittajan jalomielisyyden» tärkeyttä, kun kielitaistelun pääasia oli ratkaistu. Mutta Almberg oli Uuden Suomettaren »Mattina» morkkaellut Juhani Ahoa mainitun lausuman johdosta. Ahlqvist otti sitten vielä illan kuluessa tämän asian puheeksi kääntyen Almbergiin ja hänen poleemisiin lausuntoihinsa, joihin hän ei sanonut yhtyväänsä.

Vilkkaassa seurustelussa yhdessäolo jatkui. Tarjottiin illallinen, jolloin Ahlqvist erästä viinilajia esitellessänsä korotti äänensä: »Nyt minä tarjoan teille erästä viiniä, jolla on se ominaisuus, että se on — viiniä.» Se oli kaukaasialaista, jota hän oli käynyt Bodegasta tilaamassa.

* * *

Samassa kuussa kuin tämä kiintoisa tilaisuus oli järjestetty Ahlqvistin kotiin, hän muutaman päivän sairastettuaan kuoli. Vähää ennen kuolemaansa hän oli sepittänyt »Punkaharjun paimentytön laulun», ja kuolinvuodelta on myöskin mahtava »Sotamarssi».

Jokin hermostuneisuus häntä lienee vaivannut viime aikoinansa. Sama porraskäytävä oli myös kouluhallituksen ylitarkastajalla, kanslianeuvos Carl Synnerbergillä, jonka siivoaja, asikkalalainen eukko, kävi minunkin huoneeni lämmittämässä ja siivoamassa. Kanslianeuvos Synnerberg, vanhapoika ja ahkera sikarinpolttaja, oli silti hyvin tarkka mies ja vaati, että hänen huonekalunsa oli joka kuukausi tuuletettava, parvekkeella piiskattava ja harjattava. Eukko teki työnsä perusteellisesti ja porraskäytävässä kaikui kovasti, kun hän siivoustaansa suoritti. Ahlqvistia sellainen pauhu suututti, ja hän oli monesti käynyt kovistamassa siivoojaa hänen kotirauhansa häiritsemisestä. Tämä valitteli sitä usein askaroidessaan minun huoneessani ja käytti kovia sanoja talon toisesta kanslianeuvoksesta.

Salaneuvos Oskar Norrmén oli kuollut muutamaa päivää ennen kuin Ahlqvist. Hänen komea ruumissaattueensa kulki Fredrikinkatua Eerikinkadulle kääntyen siitä Lapinlahdenkadulle. Siivoojaukko oli ollut katsomassa ja ihmetteli seppeleiden paljoutta ja kauneutta. Ahlqvistin hautaajan päivä oli jo määrätty, ja olin käynyt Kotikielen Seuran puolesta tilaamassa laakeriseppeleen hautajaisiin. Tullessaan aamulla huoneeseeni eukko kysäisi, näinkö eilen sitä suurta hautajaisaattuetta, joka meni talomme ohitse. Jokin hyvin korkea herra Bulevardilta oli kuollut ja

haudattiin silloin. Huomautin hänelle, että kyllä tästäkin talosta lähtee suuri saattue, kun vainaja viedään hautausmaalle. »Mutta ei ransseja ole, niinkuin eilen oli.» »Kenties ei yhtä paljon, mutta varmaan niitäkin paljon.» Lisäsin sitten, että olin tilannut laakeriseppeleen haudalla laskettavaksi. »No, jopa rahat panitte hukkaan. Se oli paha mies, minulle kävi myötäänsä rähisemässä.» Hetkisen perästä, saatuansa valkean viritetyksi uuniin, hän lisäsi: »Kyllä maar se Jumalasta tiesi, kun oli niin oppinut, mutta ei se häntä pelännyt.» Tämän käsityksen asikkalalainen muori oli muodostanut, eikä minun onnistunut häntä siinä järkyttää.

* * *

Hautajaispäivän iltana myöhään istuin Uuden Suomettaren toimituksessa kirjoittamassa selostusta Ahlqvistin hautajaisista seuraavan päivän lehteen. Päätoimittaja Viktor Löfgren, joka tapasi aina lukea johtavan artikkelin oikaisuvedoksen, ennenkuin toimituksesta lähti asuntoonsa, odotteli korrehtuuria. Selviydyimme jotenkin samanaikaisesti kumpikin työstämme ja olimme valmiit jättämään toimitushuoneiston siksi keräksi. Rouva Löfgren oli samana päivänä lähtenyt jollekin matkalle, joten päätoimittajan oli mentävä autioon kotiin. Lapsetkaan, poika ja tytär, eivät liene olleet kotosalla. Hän haastoi sen vuoksi minut luokseen yöksi.

Kun olin monta tuntia seurannut hautajaistoimitusta, kuullut monia puheita, ja joutunut sen verran kosketukseen vainajan henkilön kanssa, kiersivät luonnollisesti mielteeni siinä ja puhuin siitä esimiehelleni. Silloin sain kuulla, että päätoimittaja Löfgren oli joutunut saamaan paljon vähemmän valoisan kuvan tiedemiehestä ja runoilijasta Ahlqvist-Oksasesta, kuin olimme me saaneet, jotka Kotikielen Seurasta päin olimme hänen elämänsä viime vuosina häntä seuranneet.

Löfgren oli viipurilaisen hovioikeudenneuvoksen poika, joka ylioppilaana oli omaksunut suomenmielisyyden ja päättänyt suorittaa elämäntyönsä sen palveluksessa. Hänen mielensä suuntautui estetiikan alalle, ja sen hän oli valinnut opintojensa pääaineeksi. Isä ei ollut suomenmielinen, mutta oli suvaitsevainen mies ja halusi auttaa pojan hyvää pyrkimystä. Hän taipui siihen, että poika perehtyisi hyvin suomeen ja tulisi päteväksi käyttämään sitä puheessa ja kirjoituksessa. Niin päätettiin pyytää paras tiedossa oleva opettaja, jokin vuosi sitten suomen ja suomalaisen kirjallisuuden professoriksi nimetty Ahlqvist, ohjaamaan ylioppilas Löfgrenin suomen opintoja, puhumaan hänen kanssaan jonkin viikkotunnin suomea ja korjaamaan kirjoitusharjoituksia. Näin Löfgren joutui jonakin vuotena seurustelemaan Ahlqvistin kanssa ja tutustumaan hänen henkilöönsä. Hänellä oli opettajastansa, hänen lahjakkuudestansa ja henkevyystensä kauniita, unohtumattomia muistoja. Mutta hän lisäsi, että Ahlqvist oli kaksinaisolehto, jonka henkilössä sekä valo että varjo esiintyi hyvin jyrkänä, jopa räikeänä. Erityisesti hän sanoi väkijuomain, joita Ahlqvist oli 1860-luvulla usein ja runsaasti käyttänyt, päästäneen hänen sydämeensä asuneen »perkeleen» irti, työntäen kokonaan syrjään »enkelin», joka siinä toisinaan niin kauniina kuvastui. Humalassa ollessaan hän oli ollut rajua, usein väkivaltainen, melkein peloittava. Vähäisen hintelän oppilaansa

olkapäähän hän oli toisinaan käynyt käsiksi, vaikka ei mistään vastustuksesta ollut koskaan puhuttakaan. Usein hillittömyys oli yltenyt raakuudeksi, josta Löfgren muisteli monia esimerkkejä, joita ei saata panna paperille. Kotityranniksi Ahlqvist päihtyneenä niinkään saattoi yltyä. Kerran hän aamusella ravintolasta lähdettäessä oli komentanut seuratoverinsa lähtemään hänen kotiinsa kahville. Kun he hyvin ymmärsivät, että oli sopimatonta mennä siihen aikaan kenenkään kotiin perheen rauhaa häiritsemään, he kieltäytyivät tottelemasta. Vastustelemisesta ei ollut kuitenkaan apua, heidän täytyi totella. Silloin asui Ahlqvist toisessa kerroksessa. Se häneltä oli kuitenkin sekaantunut, ja ensi kerroksen ovelle tultuaan hän soitti kiivaasti kelloa, uudistaen pian soiton, kun ei ovea avattu. Yhtäkkiä rävähtikin ovi auki, ja vastassa oli huoneiston isäntä, pohjalais-syntyinen lääkäri, kuumaverinen mies, ja pian olivat naapurit kiivaassa sanaharkassa, joka yltyi käsikähmäksi. Syntyneessä sekasorrossa toverit liivahtivat ovesta ulos, eikä Löfgren sanonut tietävänsä, miten kohtaus päättyi ja selviytyi.

Niilo Liakka.